TEZAURUL DE ASPRI OTOMANI DE LA TÂRGU-OCNA, JUD. BACĂU

MIHAELA BLASKO
şi *CORNELIU MATACHE*

În Muzeul Maria şi dr. George Severeanu se păstrează pe una dintre planşele colecţiei 118 piese, marea majoritate otomane, despre care nu există nici o informaţie în arhivele muzeului. Exceptând nouă exemplare – o monedă antică grecească şi opt emisiuni ale sultanilor din sec. XVIII-XIX, este vorba de 109 aspri din perioada Mehmed I – Bayezid al II-lea, cu aceeaşi patină şi stare de conservare. Consultarea vechii literaturi de specialitate a permis identificarea tezaurului din care provine acest lot: Târgu-Ocna, jud. Bacău. El a intrat în circuitul ştiinţific datorită lui Const. Moisil care a consemnat faptul că în anul 1914 s-ar fi descoperit lângă Piatra-Neamţ o însemnată cantitate de monede turceşti mici de argint (în greutate totală de 4,5 kg) datând din vremea lui Mehmed al II-lea şi care a fi fost de pus în legătură cu expediţiile turceşti împotriva lui Ştefan cel Mare [1]. Este probabil că Const. Moisil a indicat drept loc de descoperire oraşul în care a fost semnalat pe piaţa de antichităţi primul lot din marele tezaur, deoarece la adunarea generală a Societăţii Numismatice Române din 16 martie 1915, dr. G. Severeanu, vorbind „despre mai multe descoperiri numismatice şi arheologice făcute în ultimul timp în diferite regiuni din ţară", amintea şi de un tezaur monetar ce s-a găsit la Târgu-Ocna, compus din aspri turceşti, în cea mai mare parte de la Mehmed al II-lea [2]. Ambele informaţii se referă la acelaşi tezaur (citat ulterior atât sub Piatra-Neamţ cât şi la Târgu-Ocna [3]) intrat, aşa cum rezultă din procesul verbal al şedinţei, în colecţia dr. G. Severeanu [4]. Cum în colecţiile muzeului nu se află alte loturi de aspri otomani de epocă, nu există temeiuri a ne îndoi că monedele de mai jos provin din tezaurul de la Târgu-Ocna [5].

Mehmed I 816-824 H (1413-1421)

Av. Sultan / bin sultan Mehmed bin / Bayezid han.
Rv. Duribe/[...] / sene 816 / hullide mülkühü / zîde umrühü.
Pere 43.

Edirne

1. AR → 0,90 g; 13 mm.

Mehmed al II-lea 848-849; 855-886 H (1444-1445; 1451-1481)

Av. Mehmed bin Murad han azze nasrühü.
Stea în centru.
Rv. Hullide mülkühü duribe [...]. Stea în centru.
Pere 86. Cf. Srećković, tip B.

Atelier neprecizat

2. AR 0,88 g; 11 mm.

Av. Mehmed bin / Murad han / azze nasrühü / 875.
Rv. Hullide / mülkühü / duribe / [...]
Pere 87. Cf. Srećković, tip C1.

Kostantaniye

3. AR ↘ 0,93 g; 10,5 mm.

BSNR, LXXXVI–LXXXVII, 1992–1993, p. 151–160

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Atelier neprecizat

4. AR 0,76 g; 11 mm; incusă.

Av. Sultan Mehmed bin Murad han.
Rv. Azze nasrühü duribe / [...] / sene 880.
Pere 88. Cf. Srećković, tip D 01.

Kostantaniye

5. AR ↖ 0,69 g; 11,5 mm.

Üsküp

6-8. AR → 0,76 g; 11 mm. ↗ 0,75 g; 11 mm. ↖ 0,73 g; 11 mm.

Serez

9-10. AR ↖ 0,76 g; 10,5 mm. ↖ 0,74 g; 10 mm.

Av. Sultan Mehmed bin Murad han.
Rv. Azze nasrühü duribe / [...] / sene 886.
Pere 89. Cf. Srećković, tip D 02-03.

Novar

11. AR ← 0, 75 g; 11 mm.

Kostantaniye

12. AR ← 0,74 g; 11 mm.

Bayezid al II-lea 886-918 H (1481-1512)

Av. Sultan / Bayezid / bin Mehmed han.
Rv. Azze nasrühü duribe / [...] / sene 886.
Pere 105.
Tipuri de avers în funcție de grafia cuvântului han, după Luana Popa, E. Nicolae, BSNR, 80-85 (1986-1991), 1992, p. 140:
Tip A: han cu finala deasupra inițialei și în dreapta lui elif (cf. Srećković, tip A)
Aa: fără puncte
Ab: cu punct pe inițială
Ac: cu punct pe finală
Ad: cu punct pe inițială și pe finală
Tip B: han cu finala intersectând eliful (cf. Srećković, tip B)
Ba: fără puncte
Bb: cu punct pe inițială
Bc: cu punct pe finală
Bd: cu punct pe inițială și pe finală

Aa	Ab	Ac	Ad	Ba	Bb	Bc	Bd
حان	حان	حان	حان	حان	حان	حان	حان

Fig. 1. Grafia cuvântului han caracterizând subgrupele de emisiuni de aspri ai lui Bayezid al II-lea.

Novar

Tip Aa

13-29. AR ↖ 0,85 g; 10 mm. ↗ 0,79 g; 11 mm. ↖ 0,77 g; 12 mm. ↗ 0,76 g; 11,5 mm. ↓ 0,76 g; 11 mm. → 0,76 g; 11 mm. → 0,76 g; 10,5 mm. → 0,76 g; 10,5 mm. ↖ 0,76 g; 10 mm. ← 0,76 g; 10 mm. ↖ 0,75 g; 12 mm. ↖ 0,75 g; 11 mm. ↓ 0,74 g; 11 mm. ↗ 0,74 g; 10,5 mm. ↗ 0,74 g; 10 mm. ↖ 0,74 g; 10 mm. ↑ 0,73 g; 12 mm.

Tip Ab

30-32. AR ↗ p,77 g; 12 mm; dublă frapă pe av. → 0,75 g; 10,5 mm. ↖ 0,74 g; 10 mm.

Tip Bb

33-46. AR ↓ 0,82 g; 10,5 mm. ↖ 0,80 g; 10,5 mm. ↓ 0,79 g; 10 mm. → 0,78 g; 10 mm. ↗ 0,77 g; 11,5 mm. ← 0,76 g; 11 mm. → 0,76 g; 10,5 mm. ↓ 0,75 g; 11,5 mm. → 0,75 g; 11,5 mm. ↗ 0,75 g; 11 mm. ← 0,74 g; 11,5 mm; dublă frapă. ↖ 0,74 g; 10 mm. ↖ 0,73 g; 10 mm. ↖ 0,72 g; 10 mm.

Tip Bc

47-48. AR ↑ 0,78 g; 11 mm. ↗ 0,75 g; 11 mm.

Tip A sau B

49-55. AR ↑ 0,78 g; 10,5 mm. ↗ 0,77 g; 11 mm. ↗ 0,76 g; 11 mm. ↓ 0,75 g; 13 mm; dublă frapă. ↗ 0,75 g; 11 mm. ↑ 0,73 g; 11 mm; dublă frapă. ↓ 0,57 g; 10 mm.

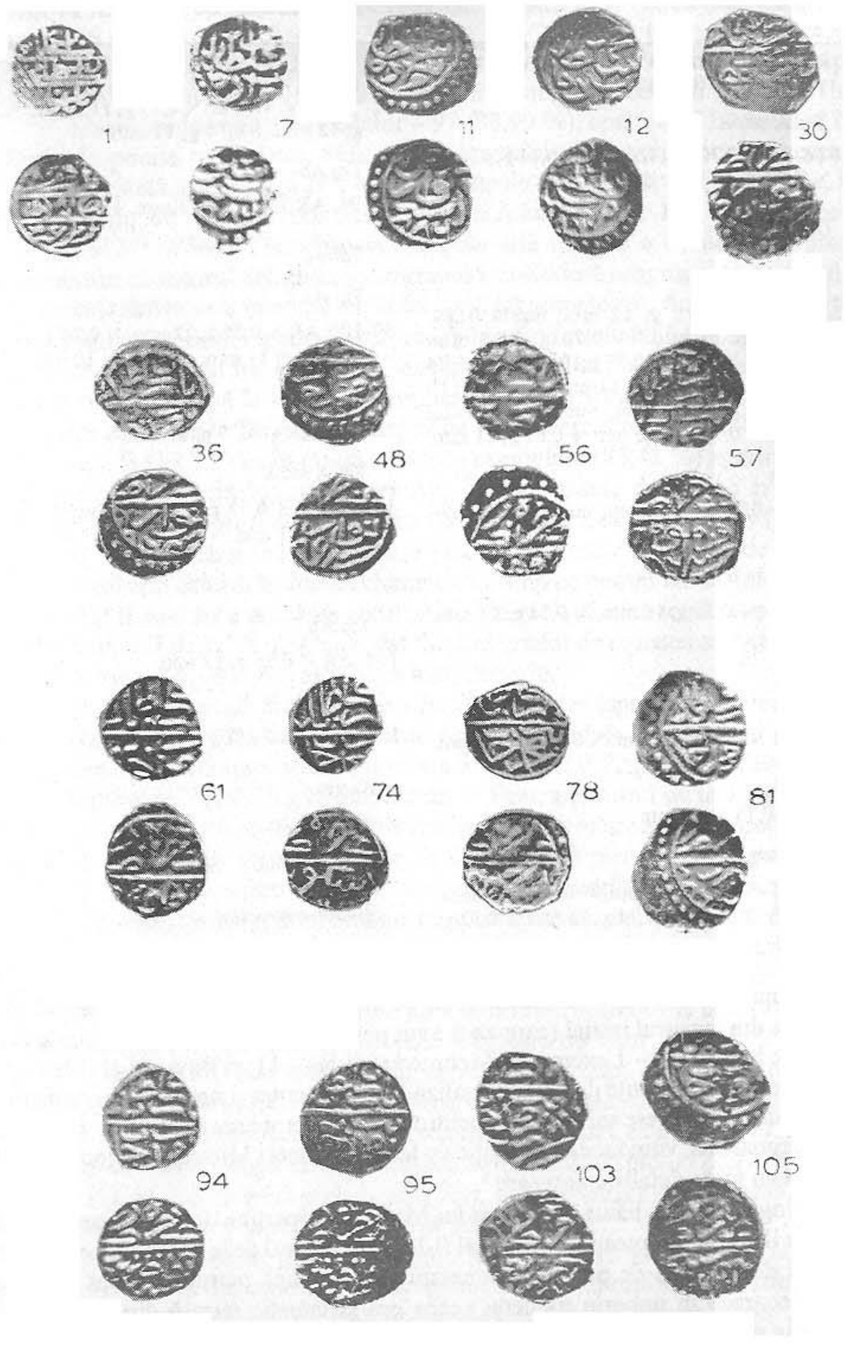
Karatova

Tip Aa

56. AR ↑ 0,76 g; 11 mm.

Tip Ba

57. AR ↓ 0,78 g; 11 mm.

Pl. 1. Aspri otomani din tezaurul de la Târgu-Ocna.

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Tip Bb

58-63. AR ↗ 0,80 g; 11 mm. ↖ 0,76 g; 11,5 mm. ↗ 0,75 g; 10 mm. ↖ 0,73 g; 11,5 mm. ↖ 0,73 g; 10 mm. ↖ 0,71 g; 10 mm.

Tip A sau B

64-66. AR ↑ 0,79 g; 11,5 mm. ↗ 0,74 g; 11 mm. ↖ 0,73 g; 13 mm; dublă frapă.

Üsküp

Tip Aa

67-77. AR ↖ 0,78 g; 12 mm; dublă frapă. ↖ 0,76 g; 12 mm. → 0,76 g; 10,5 mm. ↑ 0,75 g; 11 mm; ↓ 0,75 g;10,5 mm. ↗ 0,74 g; 10,5 mm. ↖ 0,73 g; 11 mm. ↖ 0,73 g; 10 mm. ↑ 0,71 g; 11 mm; numele atelierului neclar. ← 0,70 g; 10,5 mm. ↓ 0,67 g; 11 mm.

Tip Ab

78. AR ↓ 0,76 g; 10,5 mm; numele atelierului neclar.

Tip A sau B

79-80. AR → 0,76 g; 10 mm. ↖ 0,74 g; 11 mm.

Serez

Tip Aa

81-82. AR ↖ 0,74 g; 12 mm. ↖ 0,72 g; 11,5 mm.

Tip Bb

83. AR ↓ 0,75 g; 10 mm.

Tip A sau B

84-88. AR ↗ 0,77 g; 10 mm. ↗ 0,76 g; 12 mm. ↖ 0,74 g; 11 mm. ↖ 0,74 g; 11 mm. ↑ 0,72 g; 11 mm.

Kostantaniye

Tip Aa

89-94. AR ↗ 0,77 g; 12 mm. ↖ 0,76 g; 12 mm. ↖ 0,76 g; 12 mm. ↖ 0,75 g; 11,5 mm. ↖ 0,74 g; 12 mm. ↓ 0,74 g; 11 mm.

Tip Ab

95-96. AR ↑ 0,75 g; 12 mm. ↓ 0,71 g; 11 mm.

Edirne

Tip Aa

97-100. AR ↖ 0,75 g; 12 mm. ↖ 0,74 g; 12 mm. → 0,71 g; 11 mm. ← 0,62 g; 10 mm.

Tip Bb

101-102. AR ← 0,77 g; 11 mm. ↖ 0,75 g; 10 mm.

Tip A sau B

103-104. AR 0,77 g; 11,5 mm; triplă frapă. ↓ 0,73 g; 11 mm.

Tire

Tip Ab

105. AR ↗ 0,76 g; 12 mm.

Tip A sau B

106-107. AR ↓ 0,77 g; 13 mm. ↗ 0,74 g; 10 mm.

Konya

Tip A sau B

108. AR ← 0,60 g; 10 mm.

Atelier neprecizat

109. AR ↑ 0,75 g; 12 mm; avers incus.

După cum se poate observa, lotul pe care îl publicăm aici reprezintă doar 1,5 - 2 % din tezaurul inițial (care va fi avut peste 5 000 de piese) și cuprinde aspri emiși de: Mehmed I – 1 exemplar, Mehmed al II-lea – 11, și Bayezid al II-lea – 97. Deoarece datele obținute de noi din analiza lotului ar putea fi neconcludente datorită numărului mic de piese salvate, deci pentru o bună interpretare a structurii tezaurului de la Târgu Ocna, vom face comparație cu tezaurul aflat la Muzeul Județean Brașov, publicat cu toate detaliile necesare [6].

Singurul aspru bătut în vremea lui Mehmed I aparține unei emisiuni cu anul 816 și ar ilustra, ca și piesa lui Murad al II-lea din tezaurul de la Brașov [7], compoziția stocului de monedă de pe piața monetară locală, adică pătrunderi mai vechi de aspri, deoarece în imperiu moneda veche era sistematic retrasă din circulație și este puțin probabil să fi pătruns la nord de Dunăre la foarte mult timp după emitere. Ultimele patru grupe de emisiuni ale sultanului Mehmed al II-lea sunt reprezentate

prin 11 monede: cu anul 865 – 1 exemplar; cu anul 875 – 2; cu anul 880 – 6 și cu anul 886 – 2. Se poate observa că atât la Târgu-Ocna, cât și în tezaurul brașovean și în acela, inedit, de la Șieu (II), jud. Bistrița-Năsăud [8], cei mai mulți aspri cu numele lui Mehmed al II-lea se situează la nivelul grupei cu anul 880 după Hegiră.

Marea majoritate a monedelor – 97 (88,99 %), aparțin lui Bayezid al II-lea. Deși ele poartă același an, 886, anul inaugurării domniei, cercetări recente au delimitat două grupe, A și B [9], apoi subgrupele Aa, Ab, Ac și Ba, Bb, Bc, Bd [10], iar mai nou, Ad [11]. S-a propus datarea grupei A în anii 1481-1491, iar a grupei B în 1481-1512 [12]. Până la confirmarea și prin alte tezaure a cronologiei propuse, reamintim că autorul delimitării subgrupelor consideră subgrupa Aa ca o emisiune cincinală (fără puncte însoțind cuvântul han), iar grupele Ab, Ac și Ad ca aparținând unei a doua emisiuni cincinale (cu puncte însoțind cuvântul han); și subgrupele B ar avea o desfășurare cincinală, exceptând probabil pe ultima, Bd, care ar putea continua până la sfârșitul domniei din cauza situației tulburi din imperiu.

Tezaurul de la Târgu-Ocna cuprinde 48 de piese din grupa A (64,86 %) și 26 din grupa B (35,13 %). În grupa A, 41 de exemplare (85,41 %) aparțin subgrupei Aa, iar șapte (14,58 %) subgrupei Ab; lipsesc piesele de tip Ac și Ad. Dintre subgrupele B sunt prezente: Ba – doar un exemplar (3,84 %), Bb – 23 (88,46 %) și Bc – 2 (7,69 %). Ca și în tezaurul de la Șieu (II) [13], lipsesc monedele de tip Bd, ceea ce ar confirma datarea în finalul domniei, în timp ce pentru succesiunea celorlalte subgrupe B sunt încă necesare confirmări. Nu excludem cu totul prezența pieselor Bd în tezaurul de la Târgu-Ocna, dat fiind că gradul de reprezentativitate al lotului analizat aici este, așa cum am mai arătat, iluzoriu.

Neavând destule piese pentru a discuta greutatea asprilor lui Mehmed al II-lea, prezentăm numai rezultatele obținute pentru monedele lui Bayezid al II-lea. În literatura de specialitate aflăm valori medii diferite: 0,72 g la Nuri Pere [14], 0,705 g la S. Srećković [15] și 0,75 g în alte lucrări [16]. Pentru tezaurul de la Târgu-Ocna, ale cărui monede sunt foarte bine conservate (poate ca urmare a unei selecții din partea colecționarului), se obține o medie de 0,745 g (49 piese) pentru grupa A și de 0,758 g (26 piese) pentru grupa B, deci valori mai mari decât cele oferite de Nuri Pere și S. Srećković și concordând cu ultima citată mai sus. Cele două medii, foarte apropiate, arată că sub Bayezid al II-lea nu s-a intervenit asupra greutății asprului. Pentru monedele din tezaurul brașovean, în cântărirea cărora este posibil să se fi strecurat mici erori (conform unei informații obținute de la editori), mediile sunt mai mici, dar oricum peste cele acceptate de Nuri Pere și S. Srećković.

În ceea ce privește monetăriile, constatăm că, după o piesă bătută la Edirne sub Mehmed I, urmează nouă aspri din epoca lui Mehmed al II-lea pentru care au putut fi citite numele atelierelor: Kostantaniye cu trei exemplare (33,33 %), la egalitate cu Üsküp, după care se situează Serez cu două piese (22,22 %) și Novar cu una (11,11 %). În prim plan se află deci, ca și în tezaurul brașovean, atelierele central-balcanice (în acest caz Üsküp și Serez), cu 55,55 %.

Dintre cele 48 de piese ale grupei A din vremea lui Bayezid al II-lea, 35 (72,91 %) provin din monetăriile europene (exceptând capitalele), astfel: Novar – 20 (41,66 %), Üsküp – 12 (25 %), Serez –2 (4,16 %) și Karatova, acum inaugurată – 1 (2,08 %). Producția celor două capitale este prezentă cu 12 monede (25 %), dintre care opt constantinopolitane și patru adrianopolitane. Singurul atelier asiatic,

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Tire, contribuie cu o piesă (2,08 %). Subgrupa Aa include material monetar din şase ateliere: Novar 17 aspri (41,46 %), Üsküp – 11 (26,82 %), Kostantaniye – 6 (14,63 %), Edirne – 9 (9,75 %), Serez – 2 (4,87 %) şi Karatova – 1 (2,43 %). În subgrupa Ab sunt reprezentate doar patru monetării: Novar – 3 exemplare (42,85 %), Kostantaniye – 2 (28,57 %), Üsküp (necunoscut în literatura de specialitate cu emisiuni Ab, deci atribuirea făcută de noi trebuie confirmată) şi Tire – câte 1 (14,28 %). Deşi se poate observa că piesele produse în capitale şi în centrele asiatice nu se situează, ca în tezaurul braşovean, pe primele locuri, totuşi ele înregistrează şi la Târgu-Ocna cele mai ridicate valori procentuale în cadrul întregii domnii a lui Bayezid al II-lea.

În grupa B, mai puţin numeroasă, regăsim producţia a doar patru ateliere: Novar – 16 exemplare (61,53 %), Karatova – 7 (26,92 %), Edirne – 2 (7,69 %) şi Serez – 1 (3,84 %). Tabloul este foarte apropiat de cel obţinut pentru piesele B din tezaurul braşovean, la fel şi pentru cel din subgrupa Bb, căreia îi aparţin marea majoritate a asprilor de la Târgu-Ocna: Novar – 14 (60,86 %), Karatova – 6 (26,08 %), Edirne – 2 (8,69 %), şi Serez – 1 (4,34 %). Se confirmă astfel întâietatea Novar-ului, secondat de Karatova. Adăugând şi monedele neprecizate tipologic, obţinem pentru ansamblul emisiunilor lui Bayezid al II-lea următoarea listă ierarhică a celor opt ateliere: Novar –43 exemplare, din 96 cu atelierul precizat (44,79 %); urmează Üsküp (şi nu Karatova, cum se observă în tezaurul braşovean) –14 (14,58 %), apoi Karatova (şi nu Kostantaniye) – 11 (11,45 %), Serez, Kostantaniye şi Edirne – câte 8 (8,33 %), şi pe ultimele locuri, foarte slab reprezentate, monetăriile microasiatice Tire – 3 (3,12 %), şi Konya – 1 (1,04%). Repartiţia după ateliere pe ansamblul tezaurului de la Târgu-Ocna nu diferă mult faţă de aceea calculată pentru piesele lui Bayezid al II-lea: Novar – 44, Üsküp – 17, Karatova şi Kostantaniye – câte 11, Serez – 10, Edirne – 9, Tire – 3, Konya – 1. Ca şi în tezaurul braşovean şi în alte depozite, marea majoritate a asprilor provin din monetăriile balcanice, cele două capitale oferind un procent semnificativ, în timp ce reprezentarea atelierelor asiatice indică pătrunderi întâmplătoare.

Deoarece subgrupa Bc s-ar situa între 1501 şi 1506 s-ar putea accepta datarea tezaurului în 1507, propusă de editorii tezaurului braşovean [17], deşi lipsesc asprii subgrupei Bd (absenţă care, aşa cum am mai arătat, s-ar putea datora întâmplării, locul recuperat fiind foarte mic), iar ca structură, fragmentul de depozit din colecţia Severeanu se apropie de asprii din tezaurul de la Şieu (II), în care numărul pieselor de tip Bc este mic, lipsesc cele de tip Bd, iar monedele europene asociate nu depăşesc anul 1502 [18]. Nu trebuie deci exclusă posibilitatea apartenenţei tezaurelor de la Târgu-Ocna şi a celui braşovean la orizonturi diferite, sigură fiind doar datarea primului după 1501, iar a celuilalt după 1506.

NOTE

[1] Const. Moisil, BSNR, 12, 1915, 23, p. 43-44, nr. 53.
[2] Cf. *Dare de seamă despre mersul S.N.R. în anul 1915,* publicată în BSNR, 13, 1916, 27, p. 50.
[3] Vezi Luana Popa, E. Nicolae, BSNR, 80-85, 1986-1991, p. 145 şi 150-151, cu bibliografia, unde se susţine totuşi situarea tezaurului la Târgu-Ocna.
[4] Const. Moisil, *op. cit.,* p. 44: „Tezaurul se păstrează în parte la d. dr. Severeanu".

Tabelul 1

Structura asprilor lui Mehmed al II-lea din tezaurele din Muzeul Judeţean Braşov (B) şi de la Târgu Ocna (TO)

Ateliere	865 H		875 H		880 H		886 H		TOTAL	
	B	TO	B	TO	B	TO	B	TO	B	TO
Novar	1 50 %	–	–	–	–	–	2 28,57 %	1 50 %	3 14,28 %	1 11,11 %
Üsküp	–	–	–	–	4 40 %	3 50 %	1 4,28 %	–	5 23,80 %	3 33,33 %
Serez	–	–	–	–	5 50 %	2 33,33 %	–	–	5 23,80 %	2 22,22 %
Kostantaniye	1 50 %	–	1 50 %	1 100 %	1 10 %	1 16,66 %	3 42,85 %	1 50 %	6 28,57 %	3 33,33 %
Edirne	–	–	–	–	–	–	1 14,28 %	–	1 4,76 %	–
Ayaslık	–	–	1 50 %	–	–	–	–	–	1 4,76 %	–
Neprecizat	–	1	–	1	–	–	–	–	–	2
TOTAL	2 9,52 %	1 9,09 %	2 9,52 %	2 18,18 %	10 47,61 %	6 54,54 %	7 33,33 %	2 18,18 %	21	11

[5] Abrevieri folosite în catalog: Pere = Nuri Pere, *Osmanlilarda Madenî Paralar (Coins of the Ottoman Empire),* Istanbul, 1968; Srećković = S. Srećković, *Osmanlijski novac Kovan na tlu Jugoslavije,* Belgrad, 1987; H = anii Hegirei. Cu [...] s-a marcat în legendele-tip locul numelui atelierului.
[6] Luana Popa, E. Nicolae, *op. cit.,* p. 139-152.
[7] *Ibidem,* p. 139, nr. 1.
[8] E. Oberländer-Târnoveanu, comunicare la Centrul de studii otomane de la Facultatea de istorie a Universităţii Bucureşti, mai 1994.
[9] Oct. Iliescu, SCN, 3, 1960, p. 288-295 şi 300; S. Srećković, *op. cit.,* p. 65-66.
[10] Luana Popa, E. Nicolae, *op. cit.,* p. 140 şi 145.
[11] Informaţie E. Nicolae.
[12] Luana Popa, E. Nicolae, *op. cit.,* p. 147-148.
[13] Vezi mai sus nota 8.
[14] Nuri Pere, *op. cit.,* p. 100.
[15] S. Srećković, *op. cit.,* p. 64.
[16] Cf. E. Nicolae, în *Tezaure din muzeele oraşului Chişinău, Secolele XVI-XVIII,* Chişinău, 1994, p. 64, cu bibliografia de la p. 107-109.
[17] Luana Popa, E. Nicolae, *op. cit.,* p. 150-151.
[18] Vezi mai sus nota 8.

LE TRÉSOR D'ASPRES OTTOMANS DE TÂRGU-OCNA, DÉP. DE BACĂU

RÉSUMÉ

Le trésor d'aspres ottomans de Târgu-Ocna (environ 4,5 Kg) a été découvert en 1914 et signalé en 1915 par Const. Moisil et G. Severeanu, le dernier ayant

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Tabelul

Structura asprilor lui Bayezid al II-lea din tezaurele din Muzeul Județean Brașov (B)

Emisiuni	Aa		Ab		Ac		TOTAL A		Ba	
Atelier	B	TO	B	TO	B	TO	B	TO	B	TO
Novar	46 48,42%	17 41,46%	–	3 42,85%	–	–	46 41,07%	20 41,66%	26 68,42%	–
Karatova	2 2,10%	1 2,43%	2 13,33%	–	1 50%	–	5 4,46%	1 2,08%	5 13,15%	1 100%
Üsküp	12 12,63%	11 26,82%	–	1 14,28%	–	–	12 10,71%	12 25%	–	–
Serez	6 6,31%	2 2,43%	1 6,66%	–	–	–	7 6,25%	2 4,16%	2 5,26%	–
Kostantaniye	19 20%	6 14,63%	4 26,26%	2 28,57%	–	–	23 20,53%	8 16,66%	1 2,63%	–
Edirne	8 8,42%	4 9,75%	4 26,26%	–	–	–	12 10,71%	4 8,33%	4 10,52%	–
Bursa	–	–	3 20%	–	–	–	3 2,67%	–	–	–
Tire	–	–	1 6,66%	1 14,28%	–	–	1 0,89%	1 2,08%	–	–
Kastamoniye	1 1,05%	–	–	–	–	–	1 0,89%	–	–	–
Amasya	1 1,05%	–	–	–	1 50%	–	2 1,78%	–	–	–
Konya	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
TOTAL	95	41	15	7	2	–	112	48	38	1

II

și de la Târgu-Ocna (TO) cu procente calculate în cadrul fiecărei emisiuni

Bb		Bc		Bd		TOTAL B		TOTAL GENERAL	
B	TO	B	TO	B	TO	B	TO	B	TO
43 66,15%	14 60,86%	32 66,66%	2 100%	11 78,57%	–	112 67,87%	16 61,53%	158 57,03%	36 48,64%
14 21,53%	6 26,08%	7 14,58%	–	3 21,42%	–	29 17,57%	7 26,92%	34 12,27%	8 10,81%
–	–	–	–	–	–	–	–	12 4,32%	12 16,21%
1 1,53%	1 4,34%	4 8,33%	–	–	–	7 4,24%	1 3,84%	14 5,05%	3 4,05%
3 4,61%	–	3 6,25%	–	–	–	7 4,24%	–	30 10,80%	8 10,81%
4 6,15%	2 8,69%	2 4,16%	–	–	–	10 6,06%	2 7,69%	22 7,94%	6 8,10%
–	–	–	–	–	–	–	–	3 1,08%	–
–	–	–	–	–	–	–	–	1 0,36%	1 1,35%
–	–	–	–	–	–	–	–	1 0,36%	–
–	–	–	–	–	–	–	–	2 0,72%	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
65	23	48	2	14	–	165	26	277	74

Tabelul

Structura asprilor lui Bayezid al II-lea din tezaurele din Muzeul Județean Brașov (B)

Emisiuni	Aa		Ab		Ac		TOTAL A		Ba	
Atelier	B	TO	B	TO	B	TO	B	TO	B	TO
Novar	46 29,11%	17 47,22%	–	3 8,33%	–	–	46 29,11%	20 55,55%	26 16,45%	–
Karatova	2 5,88%	1 12,50%	2 5,88%	–	1 2,94%	–	5 14,70%	1 12,50%	5 14,70%	1 12,50%
Üsküp	12 100%	11 91,66%	–	1 8,33%	–	–	12 100%	12 100%	–	–
Serez	6 42,85%	2 66,66%	1 7,14%	–	–	–	7 50%	2 66,66%	2 14,28%	–
Kostantaniye	19 63,33%	6 75%	4 13,33%	2 25%	–	–	23 76,66%	8 100%	1 3,33%	–
Edirne	8 36,36%	4 66,66%	4 18,18%	–	–	–	12 54,54%	4 66,66%	4 18,18%	–
Bursa	–	–	3 100%	–	–	–	3 100%	–	–	–
Tire	–	–	1 100%	1 100%	–	–	1 100%	1 100%	–	–
Kastamoniye	1 100%	–	–	–	–	–	1 100%	–	–	–
Amasya	1 50%	–	–	–	1 50%	–	2 100%	–	–	–
Konya	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
TOTAL	95	41	15	7	2	–	112	48	38	1

III

și de la Târgu-Ocna (TO) cu procentele calculate la nivelul fiecărui atelier

Bb		Bc		Bd		TOTAL B		TOTAL GENERAL	
B	TO	B	TO	B	TO	B	TO	B	TO
43 27,21%	14 38,88%	32 20,25%	2 5,55%	11 6,96%	–	112 70,88%	16 44,44%	158	36
14 41,17%	6 75%	7 20,58%	–	3 8,82%	–	29 85,29%	7 87,50%	34	8
–	–	–	–	–	–	–	–	12	12
1 7,14%	1 33,33%	4 28,57%	–	–	–	7 50%	1 33,33%	14	3
3 10%	–	3 10%	–	–	–	7 23,33%	–	30	8
4 18,18%	2 9,09%	2 33,33%	–	–	–	10 45,45%	2 33,33%	22	6
–	–	–	–	–	–	–	–	3	–
–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
–	–	–	–	–	–	–	–	1	–
–	–	–	–	–	–	–	–	2	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
65	23	48	2	14	–	165	26	277	74

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

récupéré une partie. On présente 109 aspres ottomans conservés au Musée Maria et dr. G. Severeanu, qu'on suppose appartenir à cette découverte: Mehmed I – 1, Mehmed II – 11, et Bayezid II – 97. On discute la chronologie des aspres de Bayezid II et la structure du lot par ateliers. L'absence des émissions du sous-groupe Bd de Bayezid II confirme sa datation à la fin du règne et indique l'enfouissement du trésor au début du XVIe siècle, peut-être en 1507, selon une proposition récente.

EXPLICATION DES FIGURES

Pl. I. Aspres ottomans du trésor de Târgu-Ocna.

Fig. 1. La graphie du mot han caractérisant les sous-groupes des émissions d'aspres de Bayezid II.

Tableau I. La structure des aspres de Mehmed II des trésors du Musée Départemental de Braşov (B) et de Târgu-Ocna (TO).

Tableau II. La structure des aspres de Bayezid II des trésors du Musée Départemental de Braşov (B) et de Târgu-Ocna (TO), avec les pourcents calculés pour chaque émission.

Tableau III. La structure des aspres de Bayezid II des trésors du Musée Départemental de Braşov (B) et de Târgu-Ocna (TO), avec les pourcents calculés pour chaque atelier.

TEZAURUL DE DUCAŢI DIN 1540 DE LA VINŢU DE JOS (JUD. ALBA)

ADRIAN ANDREI RUSU

Ruina castelului din Vinţu de Jos (jud. Alba) era cunoscută în literatura de specialitate de multă vreme. În anul 1991 au început acolo cercetări arheologice[1]. S-a dovedit astfel foarte repede că ceea ce astăzi vizibil reprezintă doar castelul construit din temelie de către principele Gabriel Bethlen (1613–1629) şi refăcut apoi, în cursul sec. XVIII–XIX. În curtea acestuia se păstrează în pământ vestigiile unei mănăstiri dominicane, construită pe la mijlocul secolului al XIV-lea. Mănăstirea a fost transformată, la rândul ei, în prima jumătate a secolului al XVI-lea, într-o rezidenţă civilă. Această ultimă amenajare trebuie socotită a fi „castelul Martinuzzi".

Cercetarea arheologică a continuat prin încă două campanii succesive. Cea de-a treia, din anul 1993, a avut un caracter mai deosebit, atât prin amploare, cât mai ales prin importanţa excepţională a materialelor descoperite. Cu acest prilej ne vom referi doar la o descoperire numismatică mai importantă.

Pentru a identifica clădirile anexe ale mănăstirii dominicane, situate către sud de clădirea bisericii, a fost trasată secţiunea S XI. Ea a fost situată începând de la o axă prelungită spre sud, din secţiunea S VII, adică secţiunea situată aproximativ paralel cu faţada de vest a bisericii. La patru metri pe această axă s-a trasat, într-un unghi de 45°, o secţiune lungă de 20 m. Lăţimea a fost săpată doar de un metru. Intenţia secţiunii a fost numai prospectivă. În perimetrul metrului 18 au început să iasă la lumină fundaţii de clădire. Abia după trasarea unei noi secţiuni, S XIII (10 × 1 m), cu un martor cruţat (1=1m) faţă de S XI, s-a constatat că era vorba despre o clădire. Din ea s-a delimitat un unghi drept, din care porneau spre nord un zid urmărit pe o distanţă de patru metri, iar spre est un altul de trei metri. Întreaga clădire se afla la o distanţă de aproximativ 16 metri, la sud de biserică. Clădirea a fost ridicată în evul mediu, aşa cum o dovedesc profilaturile gotice recuperate din preajmă. A continuat să fie sigur folosită şi în secolul al XVI-lea.

La o distanţă aproximativă de cinci metri de colţ, în exteriorul laturii de vest a clădirii descrise mai sus, a fost înregistrată o altă instalaţie constructivă. Ea se adosa clădirii şi avea forma unui puţ cu deschiderea de 1,30 × 1,40 m. Această deschidere reprezintă o a doua etapă de amenajare. În prima fază dimensiunile puţului fuseseră mai restrânse (1,10 × 0,75 m), iar amenajarea cu piatră a peretelui de sud a fost făcută numai până la înălţimea de un metru de la nivelul de funcţionare. Peretele a fost continuat după un spaţiu cu pământ şi moloz (0,50 m). Pandantul său, ca şi pereţii scurţi, au fost reamenajaţi cu piatră până la gura de funcţionare. La

BSNR, LXXXVI–LXXXVII, 1992–1993, p. 161–166

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com